

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.12.1983, sp. zn. Czf 6/82, ECLI:CZ:NS:1983:CZF.6.1982.1

Číslo: 35/1984

Právní věta: Je podmínkou pro hodnocení doby pojištění osoby samostatně hospodařící jako doby zaměstnání podle ustanovení § 6 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb., že pojistné za celou dobu trvání tohoto pojištění bylo zaplaceno včas, tj. ve lhůtě uvedené dříve v ustanovení § 16 odst. 3 vyhlášky č. 105/1964 Sb. a nyní v ustanovení § 113 odst. 3 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Jestliže toto pojistné nebylo zaplaceno v době jeho splatnosti, nebylo z hlediska úpravy uvedené v ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. zaplaceno včas.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 21.12.1983

Spisová značka: Czf 6/82

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Lhůty, Sociální zabezpečení

Předpisy: 128/1975 Sb. § 6 odst. 1
§ 113 odst. 3 105/1964 Sb. § 16 odst. 3
§ 6 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 35/1984 sb. rozh.

Je podmínkou pro hodnocení doby pojištění osoby samostatně hospodařící jako doby zaměstnání podle ustanovení § 6 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb., že pojistné za celou dobu trvání tohoto pojištění bylo zaplaceno včas, tj. ve lhůtě uvedené dříve v ustanovení § 16 odst. 3 vyhlášky č. 105/1964 Sb. a nyní v ustanovení § 113 odst. 3 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Jestliže toto pojistné nebylo zaplaceno v době jeho splatnosti, nebylo z hlediska úpravy uvedené v ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. zaplaceno včas.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR z 21. 12. 1983, [Czf 6/82](#))

Navrhovatelka žádostí z 20. 2. 1979 požádala o přiznání starobního důchodu od 1. 1. 1979 z důchodového zabezpečení pracovníků v pracovním poměru. Úřad důchodového zabezpečení v Praze rozhodnutím z 21. 4. 1979 tuto žádost zamítl s odůvodněním, že ke dni 1. 1. 1979 měla

navrhovatelka pouze 17 roků a 299 dní zaměstnání a nesplňuje proto podmínku potřebné doby zaměstnání pro vznik nároku na starobní důchod podle ustanovení § 17 zákona č. 121/1975 Sb. a že dobu pojištění osob samostatně hospodařících nelze započít, protože navrhovatelka neuhradila pojistné (§ 103 vyhlášky č. 128/1975 Sb.). Navrhovatelka pak 3. 5. 1979 doplatila pojistné, které dlužila za měsíc leden 1973. Úřad důchodového zabezpečení v Praze potom na návrh Okresního národního výboru v J. z 3. 5. 1979 rozhodnutím z 5. 6. 1979 přiznal navrhovatelce od 4. 5. 1979 poměrný starobní důchod podle ustanovení § 17 zákona č. 121/1975 Sb. v částce 1064 Kčs měsíčně po započtení 28 roků zaměstnání. Navrhovatelce v tomto rozhodnutí sdělil, že důchod byl přiznán ode dne doplacení dlužného pojistného.

Navrhovatelka v opravném prostředku podaném proti rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení z 5. 6. 1979 vytýkala, že jí nebyly započteny určité doby zaměstnání a že nebylo správně provedeno zvýšení důchodu za dobu zaměstnání po získání 25 roků zaměstnání a že se Úřad nezabýval tím, že vychovala čtyři děti.

Krajský soud v Hradci Králové potvrdil rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení z 5. 6. 1979, vycházející ze zjištění, že navrhovatelce byla započtena veškerá doba zaměstnání a že dodatečně započtení další doby nemá vliv na výši přiznaného důchodu. Uvedl, že teprve zaplacením pojistného za měsíc leden 1973 (3. 5. 1979) splnila navrhovatelka podmínku uvedenou v ustanovení § 103 vyhlášky č. 128/1975 Sb., potřebnou pro připočtení doby od

6. 12. 1962 do 30. 1. 1973 k dobám zaměstnání, přičemž podmínkou pěti roků zaměstnání po skončení samostatné výdělečné činnosti, jak ji stanoví § 6 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 128/1975 Sb., splnila až po dosažení 60 roků věku. Z toho dovodil, že poměrný starobní důchod podle ustanovení § 17 zákona č. 121/1975 Sb. mohl být navrhovatelce přiznán teprve ode dne doplacení dlužného pojistného.

Navrhovatelka v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně uváděla, že podmínky pro vznik nároku na starobní důchod splnila již 1. 1. 1979, protože pojistné za celou dobu řádně platila a naopak měla přeplatky, když na pojištění za rok 1972 zaplatila pojistné za 13 měsíců, takže i v případě, že by vznikl dluh, byl by uhrazen z přeplaceného pojistného.

Nejvyšší soud ČSR změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Praze z 5. 6. 1979 zrušil. Podle jeho názoru náležel navrhovatelce starobní důchod až od 4. 5. 1979, kdy doplatila pojistné; výpočet starobního důchodu měl být proveden ke dni, kterým po dovršení věku 57 let navrhovatelka splnila podmínku 25 roků zaměstnání, a za dobu zaměstnání po vzniku nároku na tento důchod měl být důchod zvýšen o 7 průměrného měsíčního výdělku za každý rok zaměstnání. Odvolací soud vzal za prokázáno, že navrhovatelka dlužila pojistné za měsíc leden 1973, které zaplatila až 3. 5. 1979. Měl za to, že tímto dnem splnila podmínku zaplacení pojistného za celou dobu trvání tohoto pojištění, jak ji vyžaduje ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Proto jí tímto dnem vznikl nárok na zhodnocení doby důchodového pojištění osob samostatně hospodařících, když ke dni 30. 1. 1978 splnila podmínku pěti roků zaměstnání po skončení samostatné výdělečné činnosti podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Nejvyšší soud ČSSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSSR, tak, že uvedeným usnesením soudu druhého stupně byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Nároky na starobní důchod pracujícího, který byl důchodově pojištěn jako osoba samostatně hospodařící a nesplnil podmínky pro nárok na starobní důchod z tohoto pojištění, se posuzují podle

předpisů o důchodovém zabezpečení pracujících, přičemž doba tohoto pojištění se hodnotí jako doba zaměstnání za podmínek uvedených v ustanovení § 6 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Další podmínkou pro hodnocení této doby pojištění jako doby zaměstnání podle ustanovení § 6 odst. 2 téže vyhlášky je to, že bylo včas zapláceno pojistné za celou dobu trvání tohoto pojištění; otázky spojené s výkladem této další podmínky byly vzhledem k rozsahu a důvodu podané stížnosti pro porušení zákona předmětem rozhodování, jímž bylo třeba se zabývat.

Jestliže bylo včas zapláceno pojistné za celou dobu trvání pojištění osoby samostatně hospodařící, hodnotí se (ovšem při splnění i dalších podmínek) celá doba tohoto pojištění jako doba zaměstnání, a to jako doba zaměstnání III. pracovní kategorie. To tedy znamená, že se v takovém případě doba trvání pojištění osoby samostatně hospodařící prakticky připočítává k době zaměstnání.

Jestliže však pojistné za celou dobu trvání pojištění osoby samostatně hospodařící včas zapláceno nebylo, nelze tuto celou dobu hodnotit jako dobu zaměstnání vůbec. K tomu, aby se tak mohlo stát, by totiž bylo zapotřebí výslovné právní úpravy, jež by to jednak vůbec umožňovala a jednak by k tomu stanovila bližší podmínky. Takovou úpravu však právní úprava sociálního zabezpečení pracujících (§ 3 zákona č. 121/1975 Sb.) neobsahuje. Naopak v ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. se pro započtení doby pojištění výslovně vyžaduje včasné zaplacení pojistného. Nelze tedy učinit závěr o tom, že pojistné bylo včas za celou dobu pojištění zapláceno ani v takovém případě, že nebylo včas zapláceno i jen za jediný měsíc.

Uvedená právní úprava o zhodnocení doby pojištění jako doby zaměstnání navazuje na úpravu vzniku nároku na starobní důchod vůbec. Pokud jsou při včasné zaplacení pojistného dány podmínky pro hodnocení celé doby pojištění jako doby zaměstnání, hodnotí se tedy tato doba ke dni vzniku nároku na starobní důchod. Jestliže by měla být tato doba hodnocena k jinému datu, např. k dodatečnému zaplacení (doplacení) dlužného pojistného, muselo by to být právní úpravou výslovně vyjádřeno.

Ke srovnání tu může sloužit úprava uvedená v ustanovení § 103 vyhlášky č. 128/1975 Sb., podle níž se (ovšem jen pro účely důchodového pojištění jednotlivě hospodařících rolníků) připouští doplacení pojistného dlužného za dobu nejvýše půl roku před splněním ostatních podmínek pro nárok na dávku z důchodového zabezpečení těchto osob, a to jen do tří měsíců po splnění těchto podmínek.

Protože však úprava důchodového zabezpečení pracovníků v žádném směru období citovaného ustanovení neupravuje, nelze z doplacení dlužného pojistného činit závěry z hlediska zákonného nároku pracujících na dávku. Zcela nepatrný nedoplatek pojistného (např. za jeden měsíc) z dlouhé doby trvání pojištění (např. deset roků) a doplacení tohoto pojištění může ovšem být důvodem k odstranění tvrdosti ve smyslu ustanovení § 171 zákona č. 121/1975 Sb.; k tomu však soudy nemají pravomoc.

Včasnost zaplacení pojistného za celou dobu trvání pojištění osoby samostatně hospodařící upravovalo v době, kdy vzniklo a skončilo důchodové pojištění navrhovatelky, ustanovení § 16 odst. 3 vyhlášky č. 105/1964 Sb. (nyní ustanovení § 113 odst. 3 vyhlášky č. 128/1975 Sb.). Podle tohoto ustanovení bylo pojistné za uplynulý měsíc splatné do 15. dne následujícího měsíce, přičemž nebylo-li splatné pojistné zapláceno ve stanovené lhůtě, byl plátce povinen platit od 16. dne měsíce následujícího po měsíci, za který se pojistné platí, penále za každý den prodlení. Jestliže tedy nebylo pojistné zapláceno v uvedené době splatnosti, nebylo zapláceno včas, a to také z hlediska úpravy uvedené v ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. Jiný výklad včasnosti zaplacení pojistného není totiž za této právní úpravy možný.

Navrhovatelka byla důchodově pojištěna jako osoba samostatně hospodařící a nesplnila podmínky pro nárok na starobní důchod z tohoto pojištění. Protože však byla po skončení samostatné výdělečné činnosti zaměstnána aspoň po dobu pěti roků, bylo by možné tuto dobu hodnotit jako dobu

zaměstnání a její nárok na starobní důchod posoudit podle předpisů o důchodovém zabezpečení pracujících (§ 6 odst. 1 písm. a/ vyhlášky č. 128/1975 Sb.). Podmínkou pro hodnocení této doby jako doby zaměstnání však je to, že bylo včas zapláceno pojistné za celou dobu trvání tohoto pojištění (§ 6 odst. 2 uvedené vyhlášky). Tato podmínka tu však nebyla splněna, když dlužné pojistné za měsíc leden 1973, splatné podle ustanovení § 16 odst. 3 dříve platné vyhlášky č. 105/1964 Sb., bylo zapláceno až 3. 5. 1979. Pokud soud druhého stupně dovedl z této projednávané věci jiný závěr, je jeho závěr v rozporu s ustanovením § 6 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Tím, že soud druhého stupně rozhodl o věci na základě jiného právního názoru a v důsledku toho byl návrhatele přiznán zákonný nárok na starobní důchod z důchodového zabezpečení pracovníků, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanovení § 16 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. v souvislosti s ustanovením § 6 odst. 1 písm. b), 2 a 3 vyhlášky č. 128/1975 Sb. ve spojení s ustanovením § 16 odst. 3 dříve platné vyhlášky č. 105/1964 Sb.